

*Савчук Р. М.,
здобувач третього
(освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України
<https://orcid.org/0009-0009-8363-1222>*

ДУАЛЬНА ОСВІТА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна війна РФ проти України суттєво вплинула на вітчизняний ринок праці. Очевидно, що в найближчі кілька років найбільш затребуваними в Україні будуть професії, покликані забезпечувати функціонування критичної інфраструктури країни, її оборони, економічного, інфраструктурного та психологічного відновлення (енергетики, будівельники, екологи, психологи тощо). З огляду на це, дуальна освіта, як форма, що дає змогу гармонізувати стосунки бізнесу, освіти, суспільства й особистості в питаннях забезпечення якісної професійної підготовки фахівців для актуальних галузей української економіки – набуває стратегічного значення. Сучасні освітні менеджери називають дуальну форму здобуття освіти не лише «формулою успіху» для здобувачів освіти різних рівнів, але й «локомотивом» відновлення, розбудови і розквіту економіки України (Черкаський державний технологічний університет, 2023), прискорення її інтеграції в ЄС.

Зумовлена тривалою гібридною війною економічна нестабільність стала для молоді свого роду тригером, чинником переоцінювання пострадянських стереотипів щодо престижності освіти. Став зростати інтерес до професійної освіти в певних галузях економіки, що давали гарний зарібок і визнання суспільства. Стрімко стали розвиватися українська логістична сфера та ІТ галузь. Зріс запит суспільства на зміну традиційних підходів до здобуття освіти, збільшилася потреба молоді в економії часових, емоційних, фінансових ресурсів для здобуття освіти. З огляду на це, заклади освіти активізували свою діяльність з упровадження елементів дуальної форми здобуття освіти. Більш активніше став включатися в розвиток дуальної освіти великий бізнес. Наприклад, започаткований 2019 року проєкт «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі називають одним із кращих кейсів державного порталу для підприємців «Дія. Бізнес» (2023) та успішним прикладом створення можливостей навчання і працевлаштування для українських здобувачів освіти під час повномасштабної війни (D.ТЕК, 2023). Метою проєкту було створення безбар'єрних умов для здобуття молоддю професії енергетика та насичення національного енергетичного ринку фахівцями з якісною професійною освітою. Уже в 2019 р. професія «енергетик» мала підвищений попит на ринку праці і досить шанованою в українському суспільстві, а війна РФ проти України, де агресор робив ставку на знищення цивільної інфраструктури і дестабілізацію таким чином суспільства, ще більше посилює стратегічне значення професії енергетика як для збереження енергетичної незалежності та витривалості української держави, так і для забезпечення суспільної злагоди та сталого розвитку українського суспільства.

Після початку повномасштабної війни дуальна форма здобуття освіти зазнала суттєвих втрат через послаблення зв'язків закладів освіти з бізнес-партнерами. Це зумовлено масовою релокацією бізнес-підприємств та неможливістю виконання ними своїх партнерських зобов'язань як стейкхолдерів освітніх програм з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. Проте роки пандемії і повномасштабної збройної війни змусили систему освіти адаптуватися до функціонування в умовах нестабільності, по-новому вибудовувати

партнерські зв'язки з роботодавцями, застосовувати інноваційні підходи до організації освітнього процесу. Крім того, варто визнати стійкий інтерес суспільства до здобуття професії за дуальною формою освіти. Свідченням цього може бути зростання кількості студентів-дуальників, які, попри війну, стали учасниками проєкту «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі (Дія. Бізнес, 2023). За п'ять років в рамках проєкту пройшли навчання 88 студентів, отримуючи заробітну плату і повний соціальний пакет. Більша половина випускників - учасників проєкту (51) працевлаштовані саме в цій компанії. Навіть попри війну 19 молодих енергетиків отримали перше робоче місце в ДТЕК Мережі (Терещук, 2023).

Активізувалася дуальна форма навчання на західних регіонах України, куди релоковано багато закладів освіти з тимчасово окупованих територій. Варто визнати, що досі у всіх закладах освіти застосовуються лише елементи дуальної освіти. Але навіть така форма упровадження дуальної освіти має позитивні результати. Зокрема, значно посилюються зв'язки закладів освіти і бізнес-партнерів, які у свою чергу краще інтегруються в процес вирішення нагальних освітніх проблем, стають активними зацікавленими стейкхолдерами, що впливають на зміст професійної підготовки фахівців і на модернізацію освітньої інфраструктури. Наприклад, впровадження дуальної освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки дало змогу не лише організувати вивчення здобувачами освіти окремих освітніх компонентів безпосередньо на виробництві з отриманням заробітної плати чи персональної стипендії, але й створювати з працедавцями спільні лабораторії – ІТ-лабораторія (результат співпраці університету і компанії «InternetDevels»), лабораторія кібербезпеки та захисту інформації (спільно з компанією «SOC Prime»), «STEAM-лабораторія» (спільно з Волинською обласною Малою академією наук) (Цьось, 2024).

Війна критично змінила демографію України, кадровий склад освітніх інституцій і контингент здобувачів освіти. Якщо в перший рік війни практично всі вимушені українські мігранти продовжували навчання онлайн в українських закладах освіти, то у 2023 р. їх число стало зменшуватися через значну складність навчання у кількох закладах освіти (рідному і зарубіжному). Війна перестала сприйматися як тимчасове явище і тому значна кількість людей за кордоном стали влаштовувати своє життя за межами батьківщини, а в багатьох галузях всередині країни став відчутним кадровий голод. За таких умов дуальна освіта стає особливо важливою з точки зору запобігання загостренню кадрових проблем, оскільки є здатною створювати кадровий резерв зі здобувачів освіти, які навчаються за тристоронніми договорами в рамках дуальної освіти.

Отже, бойові дії на території України, релокація бізнесу, вимушена міграція здобувачів освіти за кордон – стали значними перешкодами для розвитку дуальної форми здобуття освіти, але ці проблеми водночас стимулювали інтерес громадян, освіти й бізнесу до цієї форми навчання як такої, що дає змогу економити часові і фінансові ресурси здобувачів освіти і здатна позитивно впливати на вирішення кадрового голоду у багатьох галузях вітчизняної економіки.

Література

- Черкаський державний технологічний університет (2023, 13 жовтня). У ЧДТУ компанія «МХП» презентувала проєкт дуальної освіти студентам факультету економіки та управління. URL: <https://chdtu.edu.ua/news/item/19133-u-chdtu-kompaniia-mkhp-prezentovala-proiekt-dualnoi-osvity-studentam-fakultetu-ekonomiky-ta-upravlinnia>
- Дія. Бізнес. (2023, 04 жовтня) «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі: можливості для молоді навіть під час повномасштабної війни. URL: <https://business.diaa.gov.ua/en/cases/business-without->

barriers/dualna-osvita-dtek-merezi-mozlivosti-dla-molodi-navit-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni

DTEK. (2023, 10 листопада). *Можливості для української молоді під час війни: 33 студенти стали учасниками проєкту «Дуальна освіта» ДТЕК Мережі*. URL: <https://grids.dtek.com/media-center/press/mozhlivosti-dlya-ukrainskoi-molodi-pid-chas-viyini-33-studenti-stali-uchasnikami-proektu-dualna-osvita-dtek-mere/>

Терещук, А. (2023). *Можливості для молоді під час війни: 10 студентів стали учасниками проєкту «Дуальна освіта» ДТЕК Дніпровські електромережі*. URL: <https://www.dtek-dnem.com.ua/ua/news/mozhlivosti-dlya-molodi-pid-chas-viyini-10-studentiv-stali-uchasnikami-proyektu-dualna-osvita-dtek-dniprovski-elektromerezhi>

Цьось, А. (2024). Дуальна освіта та майбутній кадровий голод на Волині. In *Співпраця з релокованими закладами, дуальна освіта та волонтерство – чим живе волинський виш під час війни*. URL: <https://volynonline.com/spivpraczya-z-relokovanymy-zakladamy-dualna-osvita-ta-volonterstvo-chym-zhyve-volynskiy-vysh-pid-chas-vijny/>

Самко А. М.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу андрагогіки

ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України

<https://orcid.org/0000-0003-0785-0510>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ КОУЧИНГУ ДЛЯ РОЗВИТКУ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

В умовах динамічних змін сучасного суспільства та стрімкого розвитку освіти кожен фахівець відчуває необхідність в постійному самовдосконаленні та саморозвитку. Задоволення цієї потреби можливе завдяки здатності особистості до самоосвіти та самоуправління професійною діяльністю. Невід'ємною складовою професійної компетентності викладачів закладів вищої освіти є самоосвітня компетентність – інтегрована якість особистості, яка визначає готовність до неперервного професійного самовдосконалення та саморозвитку впродовж усього життя. Застосування технології коучингу для розвитку самоосвітньої компетентності викладачів ЗВО є надзвичайно важливим, адже це передбачає створення оптимальних умов для розкриття потенціалу особистості, розвитку навичок самостійного пізнавального пошуку, ефективного менеджменту власної професійної діяльності.

Як показують зарубіжні дослідження, коучинг нині є досить популярним і знаходить застосування в різних сферах діяльності: політиці, економіці, бізнесі, освіті. Процес коучингу передбачає постійні професійні взаємини, які допомагають досягати значущих результатів у кар'єрі, особистому та громадському житті, поглиблювати знання, покращувати особистісний коефіцієнт корисної дії та підвищувати якість життя загалом.

Здійснений аналіз праць з коучингу показав, що зарубіжні дослідники розглядають технологію коучингу як: процес співпраці, направлений на сприяння саморозвитку особистості шляхом осмислення власної діяльності, рефлексивного застосування знань і умінь; постійні когнітивні, емоційні та поведінкові зміни, спрямовані на досягнення цілей та удосконалення професійної майстерності або особистого життя; технологію розкриття потенціалу людини з